

Konstruowanie indywidualnego programu edukacyjnego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych uczących się w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych - propozycja

Indywidualny program nauczania dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (wydawane przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne) tworzony jest wtedy, gdy uczeń wymaga:

- modyfikacji treści programowych,
- specjalnej organizacji metod i form pracy,
- dodatkowego wsparcia nauczycieli, specjalistów, rówieśników.

Konstruując indywidualny program nauczania należy pamiętać o jego dostosowaniu do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz predyspozycji psychofizycznych ucznia. Powinien on mieć charakter edukacyjno-terapeutyczny, ponieważ obu tych funkcji nie można od siebie oddzielać, w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Kto powinien opracować indywidualny program nauczania dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?

Indywidualny program nauczania opracowuje, we współpracy z rodzicami, **zespół nauczycieli i specjalistów** pracujących w szkole.

Zespół stanowią:

- nauczyciel-wychowawca,
- nauczyciele uczący dziecko,
- specjaliści: psycholog, logopeda, terapeuci, rehabilitant i inni,
- rodzice.

Odpowiedzialnym za program i jego realizację jest nauczyciel – wychowawca.

Źródło informacji o uczniu.

Informacje o uczniu i jego specjalnych potrzebach pochodzą z:

- wywiadu i rozmów z rodzicami,
- obserwacji ucznia przez nauczyciela,
- orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, ze szczególnym zwróceniem uwagi na istotne informacje dotyczące szkolnego funkcjonowania dziecka,
- informacji od lekarzy i specjalistów, odnoszących się do niepełnosprawności dziecka.

Co powinien zawierać program?

1. **Informacje o uczniu** (wiek, klasa, rodzaj i stopień niepełnosprawności, np.: uczeń lat 10, kl. III, z niedosłuchem znacznego stopnia; uczeń lat 10, kl. IV, z mózgowym porażeniem dziecięcym)
2. **Krótką charakterystykę** psycho-pedagogiczną ucznia dotyczącą:
  - mocnych stron dziecka, zainteresowań i uzdolnień, jego usposobienia, ulubionych form aktywności,
  - emocji i funkcjonowania społecznego, np. zachowań w relacjach z dorosłymi i rówieśnikami, umiejętności pracy w grupie, reagowania w sytuacjach trudnych, umiejętności werbalizowania uczuć itp.

- umiejętności szkolnych, np. jak pisze (mieści się w liniaturze, przepisuje, pisze z pamięci), jak czyta (głoskuje, czyta globalnie, czyta ze zrozumieniem, tempo czytania), jak liczy (czy ma pojęcie liczby, czy wykonuje podstawowe działania, rozwiązuje zadania z treścią) itp.
- samodzielności, np. jak się porusza na terenie szkoły i poza, np. na wycieczkach (samodzielnie, wymaga pomocy), przebieganie się na lekcje WF-u itp.
- komunikacji, np. jak się komunikuje: werbalnie (jednowyrazowo, wypowiedzi agramatyczne, rozbudowane), pozawerbalnie (wymaga alternatywnych metod - piktogramy, symbole Bliss), z pomocą specjalistycznych metod komunikacji (alfabet Braille'a, język migowy),
- nietypowych zachowań ucznia, np. napady agresji słownej, fizycznej, onanizm, itp.,
- specyficznych informacji i zaleceń np. noszenia aparatu słuchowego, okularów, butów ortopedycznych, przyjmowania leków, regularnych posiłków itp.

3. Cele programu.

Przy wyborze celów indywidualnego programu, istotne jest zwracanie uwagi na uczenie umiejętności, z których uczeń będzie mógł korzystać codziennie, zaczynając od umiejętności podstawowych: komunikowania się i zachowań funkcjonalnych (podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów, radzenie sobie z emocjami).

- terapeutyczny - należy zacząć od tego co jest najistotniejsze dla dziecka, aby ono w ogóle mogło się uczyć; troska o rozwój emocjonalny, klimat akceptacji, zrozumienia potrzeb, budowanie relacji z rówieśnikami, pozytywne wzmacnianie, dostrzeganie nawet niewielkich postępów, wspieranie aktywności i samodzielności, wygaszanie zachowań niepożądanych ucznia, a w kolejnych etapach wspieranie rozwoju umysłowego i społecznego poprzez zajęcia rewalidacyjne, korekcyjne, logopedyczne itd.
- edukacyjny - konkretna wiedza i umiejętności, w które zamierzamy wyposażyć ucznia.

Cele te, przewidują przede wszystkim wspieranie rozwoju każdego dziecka w różnych sferach. Będą się one różniły w zależności od możliwości i potrzeb ucznia (zróżnicowanie może wynikać z ograniczeń związanych z niepełnosprawnością). W indywidualnym programie cele poznawcze nie zawsze będą pierwszoplanowe. Ustalenie hierarchii celów ma zasadnicze znaczenie dla pomyślności programu.

4. Treści nauczania – istotne i możliwe do przyswojenia przez ucznia.

Program nauczania należy modyfikować tylko w takim zakresie, jaki jest konieczny, biorąc pod uwagę trudności związane z funkcjonowaniem i rodzajem niepełnosprawności ucznia. Właściwie dobrane treści nauczania, pod względem jakościowym i ilościowym, sprzyjają rozwojowi ucznia. W odniesieniu do dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, należy w każdym temacie wychodzić od treści podstawowych, konkretno-obrazowych. To, czego dziecko może nauczyć się na zajęciach edukacyjnych będzie również zależało od jakości pracy nauczyciela, będzie wymagało zmian w jego stylu pracy, w dotychczasowym sposobie prowadzenia lekcji, w organizacji klasy (np. w ustawieniu ławek), w ocenianiu, w zadawaniu zróżnicowanych prac domowych, stosowaniu różnorodnych pomocy dydaktycznych. Wymagana jest zatem rozumiejąca, refleksyjna twórcza postawa nauczyciela, która sprzyja powodzeniom ucznia.

Adaptacja podstawy programowej do możliwości ucznia może polegać na:

- dostosowaniu w minimalnym zakresie, nie wiążącym się z obniżeniem wymagań (szczególnie na pierwszym etapie edukacyjnym). Ogranicza się ono do uwag uwzględniających dysfunkcję ucznia,
- dostosowaniu w znacznym zakresie, kiedy stopień dysfunkcji ucznia uniemożliwia realizowanie treści programowych i wymaga większych modyfikacji, zarówno w zakresie treści jak i w sposobie ich realizacji,

- dostosowaniu całkowitym, tzn. opracowaniu autorskiego programu dostosowanego do możliwości ucznia, zawierającego treści nauczania, metody i formy pracy na poszczególnych przedmiotach lub obszarach edukacyjnych.

5. Rodzaje pomocy i wsparcia

- ze strony rówieśników (współpraca w grupach, w parach, kontakty indywidualne...),
- ze strony nauczyciela (stawianie wymagań adekwatnie do możliwości ucznia i podobnego ocenianie-uczeń w centrum uwagi nauczyciela, a nie program nauczania),
- ze strony pedagoga wspierającego pomoc powinna być tylko taka, jaka jest absolutnie konieczna (na wybranych godzinach lub na wszystkich lekcjach w zależności od potrzeb uczniów), pozwalająca na maksymalną samodzielność dziecka. Pomoc należy ograniczać poprzez wycofywanie jej jak najszybciej, jest to wykonalne,
- ze strony specjalistów,
- ze strony rodziców, tzn. uzgadnianie wszystkich działań, stały dwustronny kontakt,
- ze strony innych osób odpowiedzialnych, zatrudnianych w przypadku innych potrzeb wynikających z niepełnosprawności dziecka (wyprowadzanie do toalety, cewnikowanie, itp.),
- wsparcie techniczne (komputer, kalkulator, dodatkowe oświetlenie, itp.).

6. Wieloaspektowa ocena osiągnięć ucznia obejmująca wiedzę, umiejętności, systematyczność, aktywność i która poza informacją wspiera rozwój i pozytywnie motywuje do nauki.

Ważną rolę stanowią arkusze lub zeszyty obserwacji, w których na bieżąco odnotowujemy zachowania i postępy w różnych sferach.

Ocena postępów dziecka dokonywana jest w płaszczyźnie indywidualnej tzn. co dziecko osiągnęło w stosunku do siebie, a nie w odniesieniu do innych. Obserwacji dokonują również rodzice, których opinie uwzględniane są przy ocenianiu.

7. Raport roczny, pozwala ocenić, czy program był prawidłowo skonstruowany, czy zrealizowano zamierzone cele, czy zastosowane modyfikacje i wsparcie było właściwe.

Raport powinien zawierać:

- rejestrację zmian i postępów w nauce i funkcjonowaniu społecznym (dokumentacja tego, co dziecko osiągnęło),
- ocenę skuteczności podjętych priorytetowych działań z uwzględnieniem opinii ucznia i jego rodziców,
- wnioski i propozycje zmian w proponowanych działaniach na okres następny.

Raport opracowują osoby zaangażowane w tworzenie i realizację programu.

Rola rodziców przy konstruowaniu i realizacji indywidualnego programu edukacji:

- współtwórcy indywidualnych programów,
- realizatorzy elementów programu edukacji w warunkach domowych,
- pełnoprawni uczestnicy procesu kształcenia rewalidacji.

Program podpisuje: nauczyciel, rodzic, uczeń.